books2ebooks.eu

THOLANDER, ERIC

Swenske skrå ämbeten, på olika tider, olika ansedde. =Anon=. Stockholm, tryckt hos Nyström och Stolpe

(Nyström : Stolpe
1766

books2ebooks.eu
Kungliga Biblioteket
National Library of Sweden

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!
Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

■ Få samma utseende och känsla som med originalet!
■ Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
■ *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
■ *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
*Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.
■ Villkor för användning: https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.
Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: https://search.books2ebooks.eu
Mer information finns tillgängliga via https://books2ebooks.eu boken.

THOLANDER, E.

KUNGL. BIBLIOTEKET
STOCKHOLM

Polit. elem.
Arb. Skrivar
Mus.
(Bl)
1700-1829

THOLANDER, E.

Polit. ekon.
Arb. Skrå väs.
Allm.
[Pol]
1700-1829

Swenske Skrå Ämbeten,

På

Olika Tider, Olika Ansedde.

En god Mästare gör et Ting rätt; men den, som en klåpare leger, honom warder det förderfwat. Ordspr. B. 6: 10.

STOCKHOLM,
Tryckt hos Nyström och Stolpe.
[1765]

Imprimatur:
N. von OELREICH.

Af Borgerliga Näringar, hwarpå et wälbestält Rikes sanna Lyckfalighet ej til någon ringa del beror, hade, efter Hanseatiske Twångets afskuddande, Handelen och Sjöfarten uti wårt kära Fädernesland redan blifwit märkeligen upliswade, innan Handtwerkeriernes deßlikes nödiga Stiftning och Upkomst ännu hunnit med alfwar påtänkas.

Deßas Lägerwall kan man med skjäl räkna alt til Glorwördigst i Åminnelse Högstsahlig Konung GUSTAF ADOLPHS Regering. Och når man anser Medlet, som skulle kunna leda til deras Befordran, Tilwäxt och Bestånd, war icke något annat widtageligit, ån at ställa dem under Skrå-inrättning lika så här, som på åtskillige Orter Utomlands den tiden war i öfligt Bruk, samt hos flere upłyste Nationer ån i dag bibehålles.

Til ernående häraf gjordes wål en början med den Skrå-Ordning, som för Handtwerkerierne i Stockholms Stad af Riks-Rådet och Öfwer-Ståthållaren Baron GABRIEL OXENSTIERNA den 20 Septembr. 1621 utfärdades; men som alla Inrättningar i werlden hafwa sine åldrar, hwarutinnan de ock följa sjelfwa Naturen efter, innan de kunna räcka den mögeligaste mognad och fullkomlighet, så har det warit nödigt, at också efter den tiden skulle sogas de ytterligare anstalter, hwarigenom det hälsosamma ändamålet ån närmare kunde befrämjas. Af de öpne Priwilegier, som berörde Stockholms Stad den 20 April 1644 förlåntes uppå en del af Munklägret, at besättjas med allehanda Handtwerkare: Af Skråordningen, som 1669 den 1 Martii utkom, hwaruti bland annat så ganska eftertryckeligen blifwit stadgat, det ingen får drifwa sitt Handtwerk, förr ån han wunnit Burskap: Af Kongl. Maj:ts Bref til Riks-Rådet och Öfwerståthållaren den 12 Junii samma år, at hwar Handtwerkare, som ifrån Barnhuset uttager någon Pojke, bestås med honom 20 Dal.

Silfwer:mt: Af Kongl. Maj:ts Förordning den 30 Martii 1672, samt Ordning och Gille, Ämbeten och Handtwerkare imellan på Munkhagret, daterat den 26 Martii 1677; och ändteligen af Kongl. Maj:ts förnyade algemena Ordning och Skrå, daterat den 27 Junii 1720, finnes nogsamt, med hwad ömhet Höga Öfwerheten tid efter annan welat förbättra och uphjelpa Handtwerkerierne, så at de samme omsider kunde hinna til den stadga, som hölle profwet med de Utländske uti hwad slags jämnförelse det ock ske måtte.

Erfarenheten för närwarande, är i denna jämnförelse et oemotsägeligt bewis uppå swenske Werkstädernes både swarsgoda tilstånd, och endels werkeliga företräde.

När en Minister ifrån Utrikes Hof skal komma här at regaleras med någon hederlig présent, som plägar ske, antingen af Hans Kongl. Maj:ts höga Portrait med Brillanter infattat, eller med någon präcktig Diamants-Ring, eller med Jouveler infattad Guld-Tabatiere, så behöfwer man nu icke beställa detta arbete hos Utländsk Mästare: twert om har den Handtwerksgrenen blifwit så högt uprifwen, at allahanda Guld och Jouvelarbete, som Swenske händer här i Riket förfärdigat, eliswit til afsättning Utomlands exporterat.

Kan wäl ifrån sielfwa Frankrike upwisas något Silfwerarbete, bättre proportionerat, graverat och ciselerat, än det redan blifwit gjort i Swerige, eller åtminstone strax kan göras med färdighet efter?

Målare- och Bildhuggare-konsten (jag menar icke här den, som wisar sig uti de aldrastörste och finaste Mästerstycken) hwartil et sällsynt genie fordras både medfödt, och på en Ritare-Målare- och Bildhuggare-Academie upodlat, har dock icke eller under Skrå haft sin wantrefnad: fast mer hafwe wi at prisa deßa Ämbetens idoga medtäflan, hwarigenom en och annan ibland dem hunnit så långt, at de med Academiens Jettoner af Silfwer blifwit för wißa stycken hugnade och upmuntrade, samt göra ellest alle i gemen sådant arbete, hwari finnes smak och ogemen behagelighet.

En Swensk Uhrmakare har nu ej mer af nöden, at lära den konsten, hwarken i Engeland eller annorstädes, då wåre hemgjorde Uhr, af hwad för flere slags structur man dem än räkna wille, ju icke gifwa de Engelske i några måtto efter, och äro gemenligen bättre, än de fläste Uhrmakares utom Riket.

Wåre Guld-Dragare, Guldslagare, Klockgjutare, Tenngjutare, Gälbgjutare, Kopparslagare, Mäßingsslagare, Swärdsfejare, Gördelmakare och Bleckslagare, göra de icke öfwer alt et så dugtigt och täckt arbete, som Utländningen icke eus wågar jäfwa?

Åro

Äro icke wåre Grofsmeders eller Hofslagares arbeten både faste och rätt ansenlige. Det torde ej wara för mycket sagt, om man påstår, at deras Wagns-Beslager hos andre Nationer med begärlighet ofta tagas til mönster, emedan sådant skulle kunna bewisas. Hwar saknar man en gång uppå wåre Böss- och Klensmeds-Wärkstäder all den färdighet och snyggghet, som i förarbetningen af Rudimaterien sådan, som wi den äge, kan nedläggas? Ty ånstönt man måste medgifwa, at de finare Tilwerkningar uti Järn och Stähl, äro i gemen at tala, af större fullkomlighet uti Engeland; så lärer den hos oß bristande allmänna förädlings-kunskap i den delen, så mycket mindre skäligen böra tilskrifwas Klensmeds-Ämbetet, som äfwen de Skrå-ledige Personer, hwilka trodt sig härutinnan gå längre, samt til den ändan blifwit försedde med särskilte Privilegier uppå Manufacturers anläggande til samme förädling, och dertilmed af Publique medel understödde, ju ej eller kunna wisa sig äga något försteg härutinnan framför sjelfwa Klensmeds-Ämbetet. Emot wåre Sporrmakare, til hwilkas arbeten något särdeles Agg-järn icke är af nöden, har man i anseende til nättheten icke försport minsta klander.

Wåre Snickares och Wagnmakares snygga och wäl proportionerade arbeten äro öfwer alt bekante, så at långt ifrån at nu som i förtiden, tränga til slike behof genom Införskrifningar, kunna deße Arbeten med nog begärlighet debiteras hos Främmände. Så kan ej eller emot wåre Stohlmakares, Swarfwares, Blockmakares och Tunnbindares Werkstäder något skäligen påminnas.

Skulle någon wilja påstå, at dock Swenske Läder-Beredningen icke kan drifwas här så högt, som uti Engeland; så är det likwäl ostridigt, at Engelske Beredningen nu mera icke får tilskrifwas något företräde i konsten, utan grundar sig helt och hållit deruppå, at Engelske och Irländske Boskaps Kreaturen äro dels af större slag, än här, dels ock blifwa wida wägnar bättre hemstillade, än hos oß ännu kan åstadkommas, så länge Ånges-skötselen ej kommit til den wärdnad, som den redan länge warit hos deße Nationer; af hwilket sistnämde olika förhållande ju naturligt wis följer, at deßas kreatur, såsom större och fetare, äro jemwäl til Huden mera faste. Och at wåre Logarfware, när de af rå Engelske och Irländske Hudar gjort Säl-Läders tilwerkning, icke hafwa brustit i konsten lika god, derom wittnar Kongl. Majts och Rikens högloft. Commerce-Collegii Protocoller den 9 och 15 December 1756 (*) och är utom deß så myc-

(*) Transsumt af Kongl. Majts och Rikens Commerce-Collegii Protocoller, hållne uppå nedanstående dagar.

ket mindre at undra uppå, som några af Garfware-Ämbetets Ledamöter sjelfwe arbetat under deras Gesäll-år uti Engeland. Imedlertid är ej mindre wåre Logarfwares och Carduans Makares nu warande Beredning ej allenast oförwitelig, utan ock i samma mohn, som de rå Hem-ämnes inre beskaffenhet skiljer, fullkomligen swarande mot deße mera nämde Utländningars. Af de slags rå Hudar åter, som tagas efter Högdjur, Hjortar och Renar, äga wåre Sämskmakare nog skickelighet at göra sådan Beredning, som både pryder och gagnar hela Militairen, och af hwad öfrigt är, har både

Den 9 December 1756.

I anledning af detta Logarfware-Ämbetets andragande, hade Kongl. Collegium funnit för godt, at til i dag upkalla så wäl Ämbetets Ålderman och Bisittiare, som Skomakare-Ämbetets Ålderman jämte Bisittiarne och några af Läderskärarne, hwilka altså nu anmälles wara tilstädes, och efter lämnadt tilstånd företrädde, då sedan Kongl. Collegium föreståndigat dem, i hwad ärende de blifwit upkallade, samt tilsagt dem af Garfware-Ämbetet, at nu upwisa sine tilwärkningar, berörde Ämbetets Ålderman och bisittiare uptedde.

1:mo Twänne halfwor Sålläder af Engelske rå Hudar och på Engelskt sätt beredde.
Sedan deße twänne halfwor blifwit af Skomakarne och Läderskärarne beseedde, yttrade sig de förre, at detta Läder til alla delar wore af den godhet, som det ordinarie Engelske Lädret, och ännu fastare.
De senare åter, eller Läderskärarne, århindrade allenast härwid, at deße Halfwor ej woro så släta, som de utländske.

2:do Twänne Halfwor Sålläder af Swenske rå Hudar och på Engelske sättet beredde.
Efter påseendet af deße Halfwor utlåto sig Skomakarne, at de samme, såsom af Swenske Hudar tilwärkade och hwilka sig sjelfwe alldrig falla så feta, som de Engelske, icke kunde til starklek och fasthet wara bättre än deße.

Läderhandlarne förklarade sig ock icke hafwa något emot starkleken at påminna, men erinrade allenast, at de samma til couleuren ej woro så jämna, som de utländska; Hwarföre deße ifrån de andre lätteligen kunna åtskiljas, och således i handel äfwen wara mindre begärlige.

Den 15 December 1756.

Och som Kongl. Collegium af ofwanförmälte besigtning, med fägnad inhämtade, det Garfware-Ämbetet berömligen winlägger sig om, at genom gode och försvarlige tilwärkningar, så i det ena, som andra slags beredningssättet, betjena allmänheten; Och hwarutinnan Kongl. Collegium äfwen wille hafwa Ämbetet upmuntradt, at hädanefter och alt framgent lika berömligen fortfara; Altså fant Kongl. Maj:ts och Rikens Commerce-Collegium sig föranlåtit, at genom utdrag af Protocollet, deröfwer betyga Garfware-Ämbetet deß särdeles goda nöje och wälbehag; Wiljandes Kongl. Collegium än ytterligare hafwa Ämbetet antydt, at de hädanefter ständigt uti sine bodar hålla allmänheten til hands godt och försvarligit Läder, på det klagan öfwer mindre försvarlige tilwärkningar, framdeles ej måtte förspörjas. Ut supra.

både Ståndz-Personer och Allmoge altid säker tilgång, hwarföre ej eller kan twiflas det ju den Beredning, som sker af de smärre Hem-kreaturens Hudar och Skinn, är i Proportion af fasiheten, hwilken lika som de störres, beror på bättre eller sämre ställning, jemwäl pålitelig och swarsgod.

At de Arbeten, som komma från wåre Körsnerers, Bokbindares, Sadelmakares, Snörmakares, Knappmakares, Glasmästares, Kakelugnsmakares, Kammakares och Borstbindares Werkstäder, tillika med Repslagare-Sejlare-och Linnewäfware-Tilwerkningar, skulle finnas uti sämre tilstånd här, än utomlands; det tror jag, at ingen owälding lärer wilja påstå, mindre kunna göra bewisligt.

Monne tro, at Modeln, styrkan och anseendet af en Swensk Hatt, Perúque, Mans-och Fruntimers klädning, Handskar och Gehång, Skor och Stöflor, nu för tiden ratas af det ypperligaste utländske Herrskap, som komme at wistas på Swensk botten? Nej! wißerligen icke; utan måste en del häraf, synnerligen Handskmakare-och Skomakare-Arbeter, just på de wåre Werkstäder, wunnit något särdeles uti godhet och propreté, när ock en Engelsk Courier finner sin räkning wid, at på hemresan proppa sin Wätsäk full af förra slaget; och det händer alt för ofta, at en utländsk Herre, innan han reser härifrån, förser sig med ansenlig Provision af det senare.

Trägårds-stötseln, hwilken i wårt kåra Fädernesland legat så långt nedre, at ända til Räbl och Rötter hafwa mäst utifrån införskrifwas, har, sedan 1752 års Riksdag, då denne odling ställtes under Skrå-inrättning, wunnit en synnerlig förkofring, så at wåre Trägårds-Mästare, jemte inhemske behofwens beförjande, äfwen äro i ständ at förese utländske Orter, såsom det redan skedt med unge Fruckt-Träns transporterande ifrån deras så kallade Trä-Scholar, til Riga och Rewal.

När man ändteligen går til de Skrå-Ämbeten, hwilka egenteligen höra til Byggnings-konsten, såsom Byggmästare, Murmästare och Stenhuggare: så äro de i senare tider upförde Hus-Byggnader, så ock de, hwilka totale omändringar och Reparationer undergått, et ögonskenligt bewis uppå den widsträcktare insigt, som deße wår tids Mästare sig förwerfwat, til at oftast sjelfwe upgöra de Ritningar af Dessein, Plan, Facade och Profil, dem de sedan sjelfwe hafwa sålunda i werket fullfölgt, at man en stor myckenhet af sådane sköne-, kostbare, samt i hwarjehanda måtto wål inrättade Byggnader nu har för ögonen. Och hwad de synnerlige ut-och inwändige prydeligheter (Decorationer) beträffar, hwartil de särskilte under namn af Toscaniske, Doriske, Joniske, Romerske och Corinthiske 5 bekante Ordningar gifwa en genom-wacker anwisning och eftersyn: så är icke något twifwelsmål, det ju deße wåre Skrå-Mästare jämwäl äga styr-

styrka nog, til at, om icke i allmänhet åga af den grundeligare Theorien allan nödig kunskap, dock åtminstone dem samme utföra, (exequera,) när som hälst af wåre Herrar Öfwer- och Under-Hof-Intendenter Ritningar dertil föreläggas; hwarpå den dräpelige och härlige Slotts-Byggnaden här i Stockholm, tjenar för et obestrideligt wedermäle; uti hwilken subtilare del af architecturen, deße Herrar Intendenter med så mycket större skjäl tilägnas en werkelig priorité, som Byggnings-konsten i all sin widd är så förträffelig, at den wißerligen kräfwer en sådan Öfwermästare, som af åtskillige andre wettenskaper tillika hunnit blifwa underbyggd, hwartil fordras både urwal af genier, kostsame resor, mycken tid samt innerlig och outtröttelig åhåga, hwarmed ändå de störste Öfwermästare i werlden omögeligen hunnit eller kunna hinna til den fullkomlighet, hwaruti konsten war uti Konung Salomos tid; sårdeles och emedan hwarken de Persers öfwerswinneliga Rikedomar, de Romares magt och skickelighet, eller Herodis ifriga årelystnad någonsin warit mägtige at *imitera* och eftergöra den sjette eller så kallade Heliga ordningen, efter hwilken de 2:ne store Stoder wid ingången af Jerusalems Tempel woro gjorde, (*) och hwilka finnas beskrifne uti 1 Kon. B. 7: 15. följ. Krön. B. 3: 15. följ. Jerem. 52: 21. följ. utom det at någon sjette ordning uti annat särskilt slag, ännu icke kunnat uptäckas, ehuru den belöning, som Konung LUDVIG XIV. i Franckrike derföre utfäst, än i dag lärer stå öpen.

Det är icke allenast Heder för en Nation, då den på sätt som här omständeligen blifwit framlagt, har kunnat bringa sig så långt öfwer utländningens tadel och åtlöge den tid wåre Handtwerkerier lågo i ödesmål, och han mästerligen förstod, at wända samme både neslige och olyckelige belägenhet sig til sårdeles förmon och winning: En wäsendtelig Nytta för Riket, är ock den, som Skrå-inrättningen med sig haft, och än widare, så länge den hålles oförkränkt, jemwäl ständigt medförer, hwilket jag nu ernar något närmare bewisa.

1. Är det wißerligen en stor Nytta, at Kronan, som til Arméens Beklädning och andre behof, synnerligen då Krigsutrustningar warit å färde, har, til icke någon ringa del måst tillita utländningen, åger nu, i förmågo af 10. Art. 22. §. uti 1720 års Skrå-ordning, sig allan rätt förbehållen, til at ej mindre wid slike tilfällen, än under sjelfwa Campagnen, samt elljest i fredliga tider åt Garnizons Regementerne, af Ämbeterne låta beställa och affordra, ehwad slags arbete det ock wara må, samt til hwad qvantum, som åstundas; hwarpå wederbörande Ältermän och Wisittjare göra af totale Reqvisitionen, hwardera inom sitt ämbete, strax en Repartition

(*) Joh. Jac. Schmidts Biblischer Mathematicus pag. 248. §. 4.

tion, efter som dem och de öfrige Mästarne imellan åsämjas kan; då ifrån det at samme Repartition skedt, arbetet, til wiß förelagd tid sedan fullständigt præsteras, wid bot, som 24. §. berörde Art. innehåller. Och utom det, at Hattmakarne äro skyldige, til följe af Kongl. Maj:ts och Rikens högloft. Krigs-Collegii Bref af den 7. Decembr 1724, at inwalka sine namn uti de hattar, som de til Kongl. Maj:ts *Regimenter* lefwerera; samt Skor och Stöflor ej eller lefwereras annorlunda, ån med hwarje särskilte Mästares wanlige Stämpel; har Kronan, så i anseende til deße, som öfrige Lefverants-Persedlar af Monderingar, Sadlar med Remtyg, Echabraqver, Pistol-hylster och Kappor, Räntslar och *Patron*-taskor, jemte öfrigt tilbehör, så i Beslag, som annat, *Grenadier* och *Husar*-mößor, Bandeler, Handskar och Gehäng, *Galoner* af Silfwer och Snören, Rettlar och Flaskor, *Ammunitions*-wagnar och Kärror, och hwad det ån widare heta må, nog fullkomlig säkerhet för hwarje Persedels både fasthet och goda skick; emedan förut och innan approbation winnes, altsammans en af sjelfwa Kronans wederbörande Ambetsmän til-anställande ordentelig besigtning kommer at undergå; hwarjemte til denna nämde säkerhet ej litet bidrager, at den Handtwerkare, som förfalskat, så ock den, hwilken förderfwat något arbete, kännes skyldig, i fall af det förra, at aldeles mista, samt af det senare, at sjelf behålla samma arbete, och at deßutan i bäggedera händelse, wara til böter förfallen, jemnlikt ofwan-åberopade 10 Artickel §. §. 26, 27.

2. Wisar sig Nytan af Skrå-inrättningen deruti, at ock den ene Medborgaren kan, med åfwen så tilräkelig säkerhet om arbetets godhet, af wåre Handtwerkare erhålla alt, hwad han til oundgängeliga tarfwor behöfwer; och den, ware sig infödd eller utländsk, som antingen för ständ och wärde, åtränger det som til ypperlighet och anseende, samt mera beqwämlighet, ombyte och nögen tjenar, har tilfälle ej mindre ån den, hwilken blott af smaken och någorlunda god råd dertil, möter sine behof rundeligare, at genom Skrå-Ambeterne blifwa fullkomligen til alla delar betjent. Ja det som mer är, lärer icke ens sjelfwe Kongl. Hofwet se sig föranlåtit, at gå wåre Skrå-Werkstäder förbi, i hwad för del det ock hälst wara må.

3. Som nu alt detta nödwändigt länder til besparing af de arbetslöner, hwilka tilförene på utländningen blifwit förslöste; och denne besparing följakteligen i sitt mått nog ansenligen främjar Penninge-circulationen Swenske händer imellan; så blifwer ock i och med det samma, Skrå-inrättnings-*Systemen* til deß ganska stora Nytta härigenom ån widare uplyst.

4. Af Skrå-inrättningen följer ytterligare den Nytta, at Kronan kan altid göra säker räkning uppå skatter och utlagor hos en betydelig del

af Städernes Borgerskap: Med Inqvartering och Båtsmans-håll är sak samma. Så tilflyter ock werkeligen sjelfwe Städerne, til allmänna Byggnaders widmagthållande, samt til aflöningar åt deras Ämbetsmän och Betjening, så mycken wiß inkomst af Handtwerkerierne, at åfwentyret blefwe för stort, på hwad stund deßas nu warande ställning skulle i minsta måtto altereras.

5. At Ståndspersoner och åfwen större delen af annat hederligt och förmöget folk, ogerna sättja sine barn uti Handtwerk, dels för det, at sådant merendels hålles för et slafweri, dels ock derföre, at Rang inom och utom Kronans tjenst här blifwit så intagande, at den préfereras framför alt annat, ehuru i gemen at tala, antingen ringa och otilräckeliga, eller och alsinga wilkor til lifwets nödtorft, derwid åtfölja; sådant är wål orsaken, hwarföre man af deße hederligare och förmögnare afkomlingar finner så ganska få, som begifwit sig i Handtwerks-Läran; detta är ock wållande, at det för wåre Skrå-Ämbeten warit så swårt at kunna öfwerkomma andre Lärlinge-ämnen, än fattig mans barn. Nu emedan deße ej allenast fått och få lära, utan wedergåldning, utan ock på lika sätt njutit och niuta under läro-åren, deras nödtorft uti föda och kläder, med husrum, säng, wed och wärma, jemte det Måstaren för slike fattige barn betalar utskylderne til Kronan; hwaremot hos utländningen, går så til, at han, utan at widkänna annat beswär, än kost och husrum, får i stället upbära lär-penningar för hwarje Lär-goße, til 30 à 40 Pound Sterling uti England, 100 à 150 Livres uti Franckrike, ja wål til 200 uti Holland, samt 30 til 40 Riksdaler uti Tyskland: Altså finnes ju alt för tydeligen, at wåre Skrå-Ämbeten åfwen i denna del warit och äro Riket högeligen nyttige; och det så mycket mer, som de fattige barnen annars hade stått, samat stodo i fahra, at af hunger och wanskötsel förgås, eller ock at taga sig hwarjehanda oråd före, det allmänna til en alt för märkelig skada.

Har då, inom Inrättning af Skrå, wåre framfarne Glorwördigste Konungars Riks-gagneliga affigt, wunnit i så margfaldig måtto deß önskade fullbordan: Hwadan ifrån kommer nu den myckna wederwilja, hwilken så i tal, som skrifter, sig häremot yttrar? Det är mödan wärdt, at en så oförwäntad tilställning något närmare undersökes, och framför alt noga öfwerwägas, hwad de til denne inrättnings rubbande gjorde inkast, kunna åga för wäsendtelig styrka, eller om det är et sken allena, som kommit at sättjas på saken.

Man har behagat hufwudsakeligen upgifwa Skrå-inrättningen, såsom en bidragande Orsak til Swenske Folkets utflyttning. De omständigheter i synnerhet, som tros kunna bewisa denne sats, bestå uti efterföl-

följande: 1. uti föregifwen mindre billig inskränkning af den Borgarerättighet, som med födslen skulle böra hållas ärftelig. 2. Uti hinder och onödighet af Mästerstyckes förfärdigande, samt deßlikes dryga och onyttige omkostningar, innan Mästerskap skal ändteligen kunna ernås. 3. Uti någon wiß farhåga för wårfningar. 4. Uti otidigheter och hot, hwarmed wåre Mästare skulle plåga folket bortjaga.

Wid denne omnämde Hufwudsats märkes nu til en början, at ehuru Herr Anonymus til den nyligen ifrån Trycket utkomne detail af orsakerne til Swenske folkets utflyttning, pag. 110, welat försäkra, at wåre Handtwerkare, som resa utomlands, utgöra et stort Antal; har han likwäl icke gittat meddela häröfwer netto upgift, ja icke ens någon sådan, som i det närmaste kunde leda dertil. Han talar här egenteligen om dem, hwilka af naturlig åhåga at se främmande Länder, och af en gammal hos dem inrotad wana at resa, som det heter, på sin *Profession*, begifwa sig utur Riket. Om alla deßa utlåter han sig olika, så at idel motsägelser sammanstöta för den betänksamaste granskning, man til ernående af en wiß efterrättelse än anställa wille. Sedan författaren tagit sig mödan uppå, at ock utwisa de Orter, hwareft deße öfwerklagade utflyttningar egenteligen skulle stadna, nemligen Ryßland, Dannemark, Tyskland och Engeland; så dröger han icke länge, innan han på nästefterföljande pag. medgifwer, at de som friwilligt resa, åfwen så friwilligt komma hem igen; men derpå hämtar han sig strax, och förswarar dock någon liten behållning för Tyskland, når han säger: at de som där satt sig neder, äro *NB.* få, och således dock icke längre en myckenhet eller ett stort antal. At Ryßland och Dañemark här nu mera ej fått dela med hwarannan af det föregifne stora antal friwillige, synes Auctor så mycket mer hafwa begifwit sig ifrån, som han ej ens widare tyckt sig böra taga deße sistnämde Riken med i räkningen, och han deßutan härifrån frikallat sjelfwa Paris med flere orter i Franckrike, då han sig sålunda yttrar: De stadna aldrig i Frankrike. Jag har aldrig sedt någon Swensk bofast i Paris, eller någon annan ort i Frankrike, intet en gång i Strasburg, som skulle tyckas mäst locka dem. Når nn Auctor således kommit illa til rätta med, at göra beskeid för sitt stora antal; så blifwer omsider London den Ort, hwareft Swenske Handtwerkare wißt skulle kunna upsökas, men han erkänner tillika sjelf, at de ej eller där utgöra ett särdeles stort antal. Han inför dem också ej annorlunda, än som gående och kommande, hwilket wore allenast ett *transito*-besök, som är twert emot hwad man kallar Nedsättning (Etablissement.) Det i begynnelsen så högt utropade stora antal, har altså märkeligen förlorat sig; och är det i sanning obegripeligt, huru

någon enda af deße kommande någonsin kan blifwa återigen ibland de gående, så framt uti Engeland wore i alla mål så ljufligt, som lyckseligheten derstädes, af Auctor pag. 113 beskrifwes, huru neml. wår Handtwerkare, med et ord, ser straxt af blotta naturliga ljuset, in uti en medfödd borgerlig rättighet, och smakar strax fötman af den Borgerliga friheten, at få obehindrat med åran försörja sig. Så litet nu Auctor hållit sig wid enahanda upgift lika, det man likwäl bör kunna fordra af den, som tar sig uppå at komma fram med en så dundrande wäckare, som merberörde felacktige Hufwudsats, wid första påseende synes wara, åfwen så litet kan deremot förnekas den öfwertygelse, som dageliga förfarenheten lemnar uppå en myckenhet så af utländske Måstare här i Stockholm, och mäst öfwer alt i Riket, som af de tidt och ofta inkommande främmande Gesäller, hwilka, tillika med de wåre af senare slaget dels återkomne, dels återkommande, å ena, samt de bortsblifwande, å andra sidan, sammanräknade, der elljest några pertinente Rullar, hwarefter man kunde liquidera, woro tilgängelige, skulle wißerligen til minstone utgöra lika mot lika, om icke til åfwentyrs en ren behållning, Swenske Nationen til godo.

Låt imedlertid allenast Suppositions-wis så wara, at differencen förhölle sig annorlunda; så följer ändå icke, at någondera af de omständigheter, med hwilka man i synnerhet welat styrka Hufwudsatsen, äro i grunden pålitelige.

Ty hwad först angår den öfwerklagande saknaden här i Riket, uti åtnjutandet af någon så kallad medfödd Borgare rättighet: så är detta et oriktigt föregifwande, så widt en sådan rättighet anses wid wahl af närings-stånd för tilkommande framtid. Större bewis deruppå, at ännu ingen Måstare afslagit något Borgare-barn at få intagas uti Läran, kan wäl icke gifwas; och lärer jewwäl så mycket mindre hända hädanefter, som Ämbeterne hälst skulle finna sin räkning wid deße, hwarigenom de kunde slippa så mycken kostnad och beswär, som de nu måste dragas med, för de fattige barnens underhåll i alt, samt deßlikes nödiga upfostran, jemte deras underwisning. Men det är sant, at en rättighet, til at endast för födslen, likſom med et språng stryka förbi all god ordning, kan inom hela Skrå-inrättningen ingalunda erkännas. Hela Naturen ger anwisning uppå en begynnelses-tid, en tilwäxts-tid, och en fullbordans-tid, altsammans i afseende uppå den mögeligaste fullkomlighet af det som skal tildanas. Ho annorlunda wil hafwat, han gör ett oförswarligt afsteg ifrån denna naturliga ordning. Aldrig kunde Ungdomen snarare blifwa wårdslös, såfängelig, slösaktig, storgod och inbildsk, än om de dagar skulle förkortas, som för hans idoghet, stadighet,

het, omsorg och betänksamhet, samt fogelighet och sannskylliga kunskaps inhämtande nu helgade åro, än om han finge göra inträde uti Frimästerskap, och sedermera mindre än halflärd, sluta med det samma; han och hela deß födslo-rätt skulle sluteligen göra Riket den största otjenst. Kortteligen: Födsel kan gifwa wälde och åhro ibland et Lands Furstar, och hwareft Adelskap är ärfteligit; men wisdom och konst ärfwas icke, utan måste inom ordning med möda förwärfwas. Och at sjelfwa kunskapen, ehuru fulkomlig den både Theoretice och Practice än kunde af en och annan innehafwas, och ehwad den icke utom, utan inom Skrå blifwit inhämtad, icke eller må, såsom af ensam medfödd Borgare-rättighet, kunna så nyttjas til förfång för andre, de der af en på dyrbarare sätt förwerfwad både Borgare- och Mästare-rättighet, genom skick och Lag kommit at blifwa ägare; det håller jag aldeles för billigt på den grund, at det är för en stat altid bättre, at i hwarje närings gren hafwa et lagom antal medlemmar, som kunna nära sig med åran, upfostra sine barn, tillära den wärande ungdomen, samt draga allan skatt, Konungens och Stadsens, än at den ene-Tiggaren skal upfräta den andra, samt i nöd och förtwiflan hwarken kunna eller wilja deße nämde plikter upfylla. Men om några sådane utwägar blefwo widtagne, at wåre Handlande kunde med fördel för Riket och dem sjelfwe, låta Swenske Handtwerkerie-wahror och tilwerkningar få komma med i Exportations-räkningen, så skulle det följa af sig sjelft, at Skrå-Werkstäderne både kunde och borde förökas i samma mohn, som Debiten blefwe qwick och säker.

Widkommande den öfwerklagade långa wäntan, innan Mästerskap skal kunna erhållas, samt onödigheten så wäl af Mästerstyckes förfärdigande, som de föregifne dryge omkostningar: Så har i anseende til denne wäntans både naturliga och politiske nödwändighet allaredan blifwit nödtorfteligen afhandlat: Det allena får jag tillägga, at inom wåre Skrår finnas öfwer alt rått många unge och friske Mästare, hwilket bewisar, at en Gesäll, uti ställningen sådan, som den nu är, dock icke gränat under Expectance-tiden. Men at Mästerstycke har af höga Öfwerheten blifwit för nödigt acktat, dertil tyckes den aldraenfaldigaste människa lätteligen kunna utgrunda orsaken wara den, dels at Lärlingar och Gesäller måtte deß bättre taga sin tid i ackt, at blifwa rätte fullkomlige Mästare, dels til at freda Allmänheten ifrån odugeligit och swiksamt arbete, dels för at Lärlingar kunde komma at ernå en grundeligare underwisning, än då Werkstäderne dreswos af sådane Personer, som icke woro nog beprösade Mästare. Sålunda är det obegripeligt, hwarifrån Auctor fått sitt myckna nit, ända til emot sjelfwa Mästare-prosven. At Auctor behagat placera

Kallas ibland præstanda, för den som skal winna Mästerskap, deruti felar han aldeles, emedan någon Lag derom til datum ej utkommit, som sådant bjuder, men wäl förbjuder, som ses af 6. Art. 5. §. uti 1720 års Skråordning. Så göres och et alt för stort wäsende af nya depencer för en, som skal winna Mästerskap, når likwäl hela kostnaden, så efter nyßnämde som §. 3. bestiger allenast til 13. Dal. Silfwmt, neml. 3. uti Åske- och 10. Dal. uti Mäster-penningar til Lådan, då deremot Mästerskaps winnande uti sjelfwa London, kostar ej mindre än hela 30 à 40 Pound Sterling, samt i proportion derefter uti de öfrige större och mindre Engelske Städerne; af hwilken jämnförelse må finnas, huruwida en här i Riket så långt understigande utgift, rätteligen bör få namn af depencer.

Beträffande dernäst den farhåga, hwaruti Swenske Handtwerks Gesäller skola här hemma finna sig utstälte för wärfningar: så kan wäl icke bestridas, det ju beklageligen sig så förewetter. Men at Auctor, uti åtskillige bi-omständigheter ej hållit sig wid enahanda utsago, samt elljest mägta synbarligen tagit felt, kan man ej undgå at anmärka. Han tilstår pag. 118, at det är swårt at *determinera* denna utflyttning med någon wißhet; men på näst efterföljande pag. 119, är han likwäl i ständ at utsättja Nummern deraf, såsom med säkerhet til 150 årligen. När han widare talar om Tyska orterne, och beskrifwer dem för sådane, där slike wåre utflyttningar gerna wantrifwas, blifwa et rof för Wärfware, och merendels genom en wåldsam död sluta et uselt lif; hwilket ock torde wara orsaken, hwarföre Auctor tilförene pag. 111. sagt, at de som sättja sig neder i Tyckland, äro *NB.* få, så är obegripeligt, huru han kunnat sluteligen påstå, at deße sålunda olyckelige resa mäst til Tyska orterne. Han fortfar än ytterligare, och säger, at en stor del har i nyare tider tagit sig före at resa öfwer til Ryßland, Estland och Lifland, såsom til et land, där de tro och inbilda sig mera tilgång på Frihet, än hemma; men hwarföre då icke, efter Auctors förra utsago, Friheten uti Franckrike ej skulle kunna locka någon enda, at i *Paris* eller annorstädes, ja icke ens uti *Strasburg* qwarbliswa, det faller deßo mer sällsamt före, som han uti jämförelse af alla deße nu upnämde Länders Frihet, ej otydeligen gifwit tilkänna, at de förre, neml. Ryßland, Estland och Lifland, äga den ännu mindre, än Paris, som just nu skulle täfla med sjelfwa *London* om en sådan Frihet. Och hwad Auctor på sistone föregifwer om flyttningarne til Dannemark och Norige, derutinnan finnes uppenbarligen, at han icke äger det ljus, såom han kan med trygghet meddela androm. Af detta följer altså, at Auctors på höst, samt i öfrigt med nog litet sammanhang gjorde upgift, ej kan finna wid närmare öfwerwä-

wägande den trowärdighet, som wid första ögnekast. Men, för at nu åter komma til werkeligheten af den utflyttning, som påskyndas af wärfningar, lårer jag ej med någon widlyftighet behöfwa bewisa, huru sådant sjelfwa Skrå-inrättningen hwarken kan eller bör tilskrifwas; utan har hittils berodt uppå Höga Öfwerhetens angående Wärfningar särskilt gjorde Författningar. Dock som Auctor, pag. 118 welat försäkra, at, utom denne inrättning af Skrå, skulle snarare 20, än nu 6. Wärfwade Regimenter kunna *fourneras* af Swenskt Handtwerksfolk; så synes han, med all sin ogenhet emot närwarande Handtwerks systeme, egenteligen mer hafwa åsyftat Wärfningarnes, än slögdernas befordran. Til minstone får jag säga, at då man håller detta hans nyßnämde wälmente förslag tilsammans emot den lamentation han emot Wärfningarne tilförene gjort, är detta wißerligen et Probleme, som blir swårt at uplösa. Ty wore ändamålet allenast, at öka Handtwerks-näringarne, och dock bibehålla slögderne i den högd de nu åro; hwarföre söker han då icke heldre at undanrödja det, som han redan ansedt wara et hinder för Handtwerkerierne, än at wilja stifta ibland dem et Wargernings-manskap? Underligit! Nu, då arbets-Gesällerne stå under Skrå, skulle de endast löpa fahra för Wärfningar, men om Skråerne blefwo uphäfne, genast finna deri sinak at blifwa Krigsbußar, utan at då mera tänka på någon resa och utflyttning. Man må bekänna, at detta hånger mycket wål ihop.

Hwad sluteligen angår den utflyttnings orsak, som skal kunna ledas in uppå wåre Skrå-Måstares otidigheter och hot emot deras arbetare: Så är detta en allmännelig beskyllning, som likwål ej en gång med et enda Exempel blifwit bestyrkt. Man kan ock alt för wål säga, at wår tid är för mycket uplyst, til at så låta undfägna sig, som det til åswentyrs händer, där Friheter och Lag icke kännas; och ingen må tro, at icke Handtwerks-Gesäller skulle se in i bottnen af deras laglige förswarswerk rätt så wål, som Måstarne af samma ljus begripa, at det icke går an til at mißhandla sine arbetare och brödåtare. Men det kan wara en nödig och ordentelig eftersyn, samt grundeligaste föreställningar och förmaningar, som ofta får en elak uttydning: Är nu Auctors mening, at alt sådant borde bortlägggs tillika med Skrå-inrättningen, hwad för Plant-schola skulle icke Werkstäderne esteråt blifwa för Recrüter, och på slutet flere af arbetsfolket, som skildrade, än de som woro qware och slögdade?

Auctor, som bredewid all denna hos honom bristande bewisning, jemwål råkat til at här och där tala mot sig sjelf, är likwål pag. 116 så raisonnable, at han icke will, det Borgerskapet skal *desistera* eller blindwist upoffra sine gamle *Privilegier* eller Skrå författningar; Men at han icke deßmin-

mindre både sielf behåller, och in uppå andra söker fortplanta sin stora wederwilja twärt häremot, det synes för någon del af strax efterföljande, i det han påstår, at detta wårt Borgerskap borde anwända dem (Skrå författningarne,) efter den Lagstiftande Magtens *intention*, och ej efter Bokstafwen m. m. Innan jag följer honom på öfrige ställen, där han sig öfwermåttan utwidgat, och brukat de eftertänkeligaste utlåtelser, som aldrig kunna förswaras, må jag här förut endast anmärka, at så länge det war Lagstiftande Magtens intention, at bredewid Skrå-Ämbeterne tillåta Frimästerskap, som först skedde genom den år 1719 den 26. Maii utkomne Kongl. Förordning, hwarpå jämwäl 1720 års Skrå-Ordning uti 6. Art. 12 och 13. §. §. har sitt afseende, och sedermera genom Förordningen af den 2 Junii 1724, hwaruti et ännu friare tillträde och ännu större förmoner för sådane Frimästerskap blifwit öpnade och införde; så war det för Skrå-Ämbeterne ej annat til görandes, än at wara en sådan intention undergifne så mycket häldre, som det war et prof, som skulle anställas. Dock så framt det säkra och otwifwelaktiga förutseende, at icke alt för länge dröga skulle, förr än skadan i stället för nyttan af Frimästerskapen, komme at wisa sig uppenbarliga, ej hade muntrat Skrå-Ämbeterne at hålla ut, hade just af deße Frimästerskap sådane följder för Riket och det allmänna kunnat förorsakas, at det sedan torde fordrats öfwer et halft seculum til at ställa altsammans til rätta igen. Man behöfwer allenast härmed jämnföra Kongl. Förordningen af den 20. Julii 1731, hwareft märkeligen anföres: „At förfarenheten wist, det Handtwerkeriernes upkomst „och förkofring, som warit ändamålet af ofwannämde Förordning, dymedelst ej stått at erhållas; hwarföre Kongl. Maj:t så i anseende dertil, „som de flere af Riksens Ständer, wid den då nyligen öfwerståndne Riksdagen andragne skjäl och omständigheter, i nåder stadgat och förordnat, „det ingen Frimästare i Städerne, han ware sig af hwad Ämbete han „wara må, som står under Skrå och Ämbets-Reglor, finge thådanefter antagen bliswa, utan borde Ämbeten sine Privilegier och rättigheter oförkränkt „til godo njuta.

Sedan Höga Öfwerheten af en dubbel förfarenhet sålunda pröfwat ut det bästa; och det icke är någon ringa samt allenast en och annan, utan en mägta ansenlig och allmännelig förkofring, som Slögderne under Skråinrättningen framgent åtföljt; så är med sakens natur och allan tilbörlig undersåtelig wördnad likmätigt, at man uptager och erkänner alt, hwad til samme Inrättnings bestånd både förr, och efter Frimästerskapen, så här, som elljest ganska hälsosammeligen blifwit stadgat och förordnat, stödja sig på en god principe. Auctor wågar likwäl Pag. 115 och 116, at mämna

der-

detta för en ordnings-*principe*, som mer än 150 år tilbaka aldrig bordt tänkas på, och den at wara förgåten emot sitt fädernesland, som i allmänna skrifter yrkar densamma: och til at afmåla saken desto förskräckeligare, anförer han dernäst, huru högeligen wore at fruckta, at detta påstående (nemf. om Skrå-Ordning) har någon hemligare grund. Det hade icke skickat sig illa, om Auctor här strax hade närmare förklarat, hwad han ansåge sig egenteligen hafwa at befara, på det Allmänheten utan möda och widlyftighet hade kunnat döma, om och huru långt någon wädelig påfölgd må kunna dragas såsom werkelig, utur Skrå-inrättningens förswar, eller om icke til åfwentyrs här enkannerligen är et frispel uti tankarne hos Auctor, hwars djupphet härutinnan ej eller så lätt kan utgrundas. Men så är at märka, at ehuru han uti sammanhang med ofwanämde eftertänkeliga utlåtelse, icke welat ut med explicationen öfwer den hemligare grund han såsom farlig framställer; finnes den dock lika wägsamt wara anförd långt framman före, hwarest pag 73 orden så lyda: Genom de bekante Lagarne om Skrå-Ordningars bibehållande, torde jag, til widare få lof, at ej annorlunda anse alla de 3 öfrige Ständen och hela Swenska Menigheten, än såsom *Colonister* under egna Medborgare, som sjelfwe tillåta och löpa fara at blifwa på samma sätt handterade af utländningar. Ett tilstånd, som hotar hela Riket til en oundwikelig undergång, om det ej i tid förekommes. På samma grund, som det är bewisligit, at Borgare-Ståndet hindrar derigenom sin egen tilwäxt och styrka, på samma grund blir det ock owedersägeligit, at hela den allmänna medborgerligheten, jag menar hela fädernesländet ledes derigenom uti en åfwentyrlig wanmagt: hit intils Auctor.

Om något i werlden kan upwäcka förundran, så är det i sanning de grundorsaker, som föranlåtit Auctor, at på detta sätt yrka på ändring af Öfwerhetens författningar, och det til förfång för Rikens Borgerskap, och aldramäst den del, som utgör et samfund af dugelige och nyttige Handtwerkare. Auctor förkastar den ordnings-principe, hwars riktighet och werkeliga företräde, med Kongl. Maj:ts höga Namn har likwäl ofta gångor blifwit beseglad, altid wälbetänkt, samt uti afsigt uppå Rikets och allan deß Allmogas heder och anseende, samt nytta, förmon och bequämlighet för ewärdeliga tider. Skal nu den böra kallas förgåten emot sitt Fädernesland, som i allmänna skrifter förswarar en sådan principe, så blefwe deremot högsta merite, at widröra flere Swea Konungars och Regenters likstämmiga så högt uplyste som allernädigste Författningar. At Auctor, för at icke försumma något, har tillika warit så oförsigtig, at han emot Borgare Ståndet, sökt upwäcka de öfrige 3 respective Ståndens upmärksamhet, i det han welat föra dem på den ogrundade tankan, som hade De at anse sig jemte hela Swenska Menigheten, såsom *Colonister* under egna Medborgare, så länge den Borgerliga rättigheten, som grundar sig på Skrå-

Författningar, ännu warade, med det mera; wittnar endast, at han är stark Entrepreneur, men lägger hwarken bewisning eller minsta liknelse til det, at Borgare Ståndet, förmedels Handtwerkeriernes närwarande ställning, kunde tilskantsa sig en öfwerswämmande penningestyrka, utom hwilken för de öfrige Riks Ständen ju omögeligen wore någon fara å färde, ware sig i anseende til Regeringssättet, eller Deras Privilegier och elljest kringgärdade rättigheter. Men emedan förtjensten af anletes swett och händers arbete, aldrig någonsin kan hinna slå så i spann, utan måste det wara rikare ursprungs-källor, när så illa kan åtbäras: Ty är klart, at Borgare Ståndet, i gemen at tala, i stället för allmån Penninge-styrka, finner med möda, hwaraf dagelig bergning och hwarjehanda Contributioner skola tagas i denna synnerliga tid. Det kan ock ogerna sägas, at man med Slögderne, såsom en afskild Borgare-näring, skulle falla in uti annars ämbete och näring, Adelsmans, Prests eller Bondes, hwilkas Privilegier, rättigheter och förmonner ju altså icke derigenom lida afbräck, at Borgaren kan årliga lefwa, samt försörja sig och de sina. Och när Handtwerkare, ej mindre än öfrige Handels *Societeter* ibland wårt Borgerskap, således werkeligen icke äro farlige, utan warit allenast en syftetafla för Auctors swåra beskyllning, med mycket annat mera, som kan alt för wäl märkas, men til widlyftighets undwikande förbigås; så torde den omtanka, som Auctor hos de 3. öfrige *respective* Ständen sökt uptända, snarare wända sig til de oskyldigas räddning, än at någon slags utsigt til deßas förswagande, skulle winna minsta framgång, Staten til förderf.

Huru högeligen Auctor efterstråfwar, at få all ting här i Riket efter sin Engelska smak, ända til wåre Handels-*Societeter*, uti hwilka han budit til at göra en aldeles inpracticabel fördelning, det finner man alt igenom. Han har icke ansedt böra komma uti öfwerwägande Swea Rikes läge och luft-strek, samt skiljacktiga Regerings sätt emot Engelands, med mycket annat mera, som härwid synes böra komma uti consideration, såsom t. e. Uti England finas icke Gerningsmån å Landet; utan äro Handtwerkerierne en fullkommen och ostörd stadsmanna-näring: I Swerige icke så, hwarest deße Gerningsmån, samt til nog betydelig del Garnisons Manskapet, med många flere, hjelpas åt til förfrämjande af ett mer inskränkt antal ordentelige Skrå-Werkstäder, än elljest skulle på en gång kunna underhållas. Wore nu Frimästerskap deßlikes frilåtit så skulle Skrå-Werkstäderne, hwilka ewsamme äro för deras arbeten både Kronan och hwarje Medborgare wederhäftige, ännu mera blifwa inskränkte, fast icke derföre, at den förlupne obepröfwade Frimästaren gjorde bättre Arbete, utan bara för det, at Allmänheten til åfwentyrs föreställte sig i förstone någor slags bättre utkomst, tils man snart finge erfara wederspelet så i det ena, som det andra. Farwattnen til och ifrån Engeland äro merendels öpne hela året igenom; I Swerige åter, kan man ej särdeles räkna på mer, än 7 Månaders

Se-

Segelfart. Engeland har deßutom en wida wägnar wigare Transport, än de Swenſke Stapelſtäderne, i ſynnerhet Stockholm med de öfrige innom Öresund. Engeland har egne Colonier och Beſittningar i alla Werldenes delar: Swerige deremot inga. Deße 3 omſtändigheter ſammanfattade, göra, at Engelſke Handelsrörelſen icke allenaſt är mer widſträckt, än den i Swerige warit, är, eller ſwårligen kan bliſwa, utan följer åfwen häraf, at uti Engeland gifwas wiße Handels-grenar, hwilka naturligt wis kommit at få en mägta ſkiljacktig ſtällning och Conſtitution emot den, ſom här kan wara dels mögelig, dels ännu förmonlig. Således handlar Engelsmannen åfwen med Handtwerkeri-Waror och tilwerkningar, när han ſå kan hafwa ſtändig och wig transport, ſamt för det, at affättningen aldrig kan tryta, ſå länge han har egna Colonier; åfwen ſom Exportations uphandlingen, hwilken, af anförde omſtändigheter, ett ſäkert underſälgnings pris ſedermera måſte åtfölja, werkar åter i ſitt mått, at många händer, med ſlike Arbeten i de Engelſke Städerne ſyßloſättjas. Härmed har jag dock ſå mycket mindre welat beſtrida mögeligheten i ſinom tid, af den Swenſke Exportationen i denna del, ſom jag allaredan här frammanföre anſedt mig böra kunna gifwa närmare anledning til befrämjande af den ſamma. Men det måſte jag tilſtå, at de naturlige orſaker, dem jag nu anfört, tillika med de artificielle, hwilka gjort hög Cours och dyrhet i landet, ligga alt för mycket i wägen; dock ſå fort ett godt påbegynt werk i anſeende til reglering af de ſenare, winner en för Rikſens Menighet ſå önſkelig, ſom til förmödande framgång, är ingen twifwel, det ju de Swenſke Handtwerkeri-Waror och tilwerkningar, åtminſtone för en tämmelig god del, ſkulle kunna med förmon utſkeppas, oaktat den, i jämnförelſe mot Engeland, ſå kort påſtående Seglations tiden, den ſwårare och längre transporten, ſamt det, at Swerige icke äger några Colonier. Si ſå! torde likwäl inwändas, bleſwe den oinſkränkte Handtwerksfriheten ändå framdeles nödig och nyttig. Jag ſwarar: at det icke är troligt, at den ens uti Engeland ſkulle juſt på den räkningen lidas, mindre omfattas och förſwaras. Skrå-inrättningen åfwen derſtädes, öfwertygar mig annat; ty hwarföre ſkulle icke den rätt ſå gerna kunna utwidgas i ſamma mohn, ſom affättningen utom detta Rikes Landamären erfordrade, och i ſtället warda inſkränkt för folket i gemen, at utom åtſkillnad arbeta, ho ſom hälſt wille, uti Handtwerks ſlögderne, ſå godt det kunde bliſwa, om icke det wore at förſynda ſig emot Mobben, ſom wid ſine tilfällen ſätter ſig ſå högt i brädet, och betwingar ſå ſtora ſaker. Men hos oß, och under wår owärderliga lagbundna Regering, hwareſt detta Exportations ändamål, kan, genom Werkſtädernes förökande innom ſjelfwa Skrå-inrättningen likafullt winnas, kännes, Gudi lof! hittils ej någon Mobb; hwarföre, ſom wi derifrån äro frie, ſamt äge med det ſamma ett förträffeligare och ſäkrare Regerings ſätt, än Engeland; ſå tyckes det ej eller wara rådeligit, at ſå mycket och ſå länge härma alt, hwad Engelſkt heter, tils ock wi ändteligen torde med

ſen

sen ånger få hålla til godo, at warda egen Mobb undergifne, utan lärer imedlertid wara bäst, när uti Swerige, hwart enda Ständ sine Privilegier och Rättigheter får i fred åtnjuta. Och när det sker, så njuter Borgare Ståndet i gemen, samt Skrå-Handtwerkarne i synnerhet, åfwen de sina, och då lemnas Skrå-Ämbetterne wißerligen oqwalt, at, i proportion af Exportationens framdeles tiltagande, icke utom, utan inom sig sjelfwe, fournera Werkstädernes sämedelst nödwändigare blefne tilökning.

At wåre Handtwerkerier haft deras första upkomst under Skrå, samt derunder icke allenast deras egenteliga och rätta trefnad, utan åfwen blifwit så fullkomligen cultiverade, at de nu kunna trotsa den nogaste jämnförelse med andre Nationers, så ock derutinnan för någon del äga werkeligt företräde: at Swenske Nationen nu icke längre behöfwer taga Tu slag på ett ställe, som likwäl hände, när utländningen kunde roa sig åt wår enfaldighet, och tillika winna arbetslönerne ifrån Riket: at Skrå-inrättningen haft och medförer en margfallig nytta för Kronan, i anseende til dugelige och promte lefwerantser; och lika så för hwarje Inbyggare hög eller låg, som nu har säker tilgång, at til fullo nöge kunna erhålla alt, hwad til både nödtorft och yppelighet tjenar: at detta werkar en betydelig besparing för Riket, samt befordrar Penninge-Circulationen Swenske händer imellan: at fattig mans barn blifwit och blifwa på wåre Skrå-Werkstäder försörgde och wäl tillärde, med derwid förknippade beswär, at Mästaren för deße Lärlingar betalar uskylderne til Kronan: At Kronans Interesse medels skatters och utlagors upbärande, Båtsmanshåll, Inqwartering, med det mera, uppå oftanämde Skrå-inrättning så ansenligen beror: at ock sjelfwa Städerne skulle i fall af denne inrättnings rubbande, blifwa lidande, wid affaknaden af det betydeliga tilskott, som af Handtwerkerierne nu göres, til allmänna Byggnader och deras wid magt hållande, samt aflöningen åt Städernes Ämbetsmän och Betjente: At alla de jäf och inkast, hwilka emot Skrå inrättningen anförde blifwit, äro lika oricktige, onyttige och oförswarlige, som de åfwen sin emellan finnas motstridige: At ock sjelfwa Naturen, i anseende til Swea Rikes Läge, icke medgifwer för Handtwerks slögderne oinskränkt frihet: At jemwäl Regerings sättet i Swerige då bäst underhålles, när Privilegier och rättigheter icke gifwas til spillo; med et ord: at ingen trängande nöd gifwes, hwarföre wår Skrå-Ordning skulle böra komma at förkastas, ware sig nu, så länge de inhemske behofwen bredewid hwad då och då af wiße stycken utföres, ensamt besörjas, eller när tidernes förändring gifwer Exportationen et mera utrymme; sådant alt har man härigenom welat i ljuset framlägga, och lärer förmodeligen wara så afhandlat och bewist, at ögonskenligen nu må finnas, hwilkendera menar Riket bäst, antingen den, som på anförde flere slags goda grunder, talar til Skrå-inrättningens förswar, eller den, som emot erfarenhet, och emot det Allmännas sanfärdiga nytta, samt utan borgen för ett oersätteligit framdeles förderf, allenast med skenfagra skäl, arbetar alt hwad mögeligt är, för at få all hithörande god Ordning öfwer ända.

✲ ✲ ✲

books2ebooks.eu

www.books2ebooks.eu

books2ebooks.eu

Kungliga Biblioteket

National Library of Sweden